

PHÁP LUẬT VỀ CHUYỂN GIỚI Ở HOA KỲ VÀ GỢI MỞ CHO VIỆT NAM

TS. Nguyễn Bích Thảo
(*Khoa Luật - Đại học Quốc gia Hà Nội*)

Mặc dù Hoa Kỳ là nước có phong trào đấu tranh cho quyền của người chuyển giới rất mạnh mẽ, nhưng so với pháp luật nhiều nước khác, pháp luật về chuyển giới ở Hoa Kỳ chưa thực sự cấp tiến và đang trong quá trình tiếp tục hoàn thiện để phù hợp với xu hướng chung của thế giới. Hoa Kỳ không có đạo luật riêng về chuyển đổi giới tính hay quyền của người chuyển giới, mà vấn đề này được điều chỉnh trong nhiều văn bản khác nhau ở cấp liên bang và tiểu bang.

Trong các văn bản pháp luật ở Hoa Kỳ không có một định nghĩa chính thức về “chuyển giới” (*transgender*), “chuyển đổi giới tính” (*transsexual*), người chuyển giới, người chuyển đổi giới tính, nhưng thuật ngữ thường được sử dụng hơn là “chuyển giới” (*transgender*). Pháp luật cũng không quy định cụ thể các điều kiện để chuyển đổi giới tính (đối tượng, độ tuổi, thể chất, tâm lý) vì đó là quyền tự do cá nhân của mỗi người. Nội dung điều chỉnh của pháp luật chủ yếu tập trung vào hai vấn đề: thứ nhất, quy trình, thủ tục công nhận pháp lý đối với người chuyển giới và thứ hai là các quyền bình đẳng, không bị phân biệt đối xử của người chuyển giới.

1. Quy trình, thủ tục công nhận pháp lý đối với người chuyển giới

1.1. Quy định về điều kiện để được thay đổi giới tính trên giấy tờ tùy thân

Các chính sách và quy định pháp luật truyền thống

Các quy định pháp luật về quy trình, thủ tục công nhận pháp lý, nhất là thủ tục thay đổi thông tin hộ tịch (họ tên, giới tính) trên các giấy tờ tùy thân có ý nghĩa hết sức quan trọng đối với cộng đồng người chuyển giới. Hiện nay, đa số các tiểu bang ở Hoa Kỳ cho phép một cá nhân được thay đổi họ tên, giới tính trên giấy khai sinh, nhưng mỗi bang quy định điều kiện, thủ tục thay đổi khác nhau. Có bang yêu cầu phải có lệnh của tòa án để được thay đổi, hoặc một giấy xác nhận của bác sĩ phẫu thuật chuyển đổi giới tính để chứng minh rằng cá nhân đã trải qua điều trị y tế thích hợp.

Mặc dù quy định về hộ tịch thuộc thẩm quyền của các bang, nhưng chính quyền liên bang đã ban hành Luật mẫu về hộ tịch (*Model State Vital Statistics Act*) từ năm 1907 để hướng dẫn thống nhất các quy định về đăng ký hộ tịch trong cả nước. Năm 1977, lần đầu tiên Luật mẫu về hộ tịch quy định vấn đề cải chính giới tính (*gender correction*), và Luật mẫu này hiện nay đang được xem xét sửa đổi cho phù hợp với tình hình mới.

Luật mẫu về hộ tịch năm 1977 quy định rằng người nào sinh ra ở Hoa Kỳ muốn thay đổi giới tính trên giấy khai sinh phải chứng minh rằng “*giới tính của người đó đã*